

Amerikából jött, mestersége címere...

...kutató és költő. Lételeme a reáltudományok konkrét, objektív és a humántudományok elvont, szubjektív megközelítéseinek párbeszédbe állítása már iskolás kora óta. Műsája a sokszínűség, a sokoldalúság és a kíváncsiság. Ő Koman Zsombor, aki tízéves érettségi találkozója alkalmával hazlátogatott és magával hozta verseskötetét, melynek bemutatója a Reménység Házában lesz június 9-én, csütörtökön 18 órakor. Az alábbi beszélgetésben többek közt belső utazásról, el nem veszett ékezetéről, multimédiális szobrokról, kincskereső bányászokról és az értelmetlen hajsza ellenpontjáról is mesél.

– A tízéves érettségi találkozónk apropóján jöttél baba, mi történt veled az elmúlt 10 évben 10 mondatban?

– Igen, tényleg 10 éve végeztem az Áprily Lajos Főgimnáziumban matematika-informatika szakon. Ez után fél évig önkéntes színész voltam az Osonó Színház műhely tagjaként, turnéztunk Koppenhágától Bangkokig. Majd Budapestre költöztem, ahol fizikát kezdtem el tanulni az ELTE-n, és az Eötvös Collegiumban laktam. Az alapképzés éve alatt belekóstoltam a komplex rendszerek és az agyműködés kutatásába, és versíró műhelyekbe is jártam. Tanulmányaimat a CEU matematika és alkalmazásai szakán folytattam, ahol főleg hálózatelmélettel, gépi tanulással és statisztikával foglalkoztam. Eközben kezdtem el mostani munkahelyemen dolgozni, ahol befektetések algoritmusalapú kezelésében alkalmazható módszertanokat kutatok. Következő nagy lépésként feleségemmel egy jól szinkronizált lehetőségpárt kihasználva kiköltöztünk New Yorkba megtapasztalni valami újat, közösen kalandozni. Kevesebb mint fél évvel a költözés után beütött a járvány, ami a nagyvárosban való pezsgést varázsütésszerűen egy kívülről korlátozott térben való belső utazássá változtatta. Ebben az időszakban került sor a kötet végső szerkesztgetésére, átgondolására, de önismereti és párkapcsolati szempontból is sok felismeréshez vezetett. Végül nagyjából a karanténok és korlátozások időszakának végeztével megjelent a kötet is, és nagyon örülök, hogy így alkalmam adódik személyesen is bemutatni, felolvasni.

– Miért külföld és miért pont Amerika?

– Mindig is szerettem utazni, megtapasztalni új helyeket. Azt hiszem, ennek egy intenzívebb változata a költözés, ami azért nem először történik meg életem során. Budapesten éltem hat évig, amit nagyon élveztem, és ma is örömmel töltök napokat, heteket ott. New York a sokszínűség, pezsgés és határtalanság városa, igazán örülök, hogy alkalmam adódik ezt testközelből is megélni.

– Hol veszett el az ékezet a családevedről Amerika és Brassó között?

– Az az ékezet minden bizonnyal nem az én életem során veszett el, hiszen semmilyen hivatalos dokumentumban nem szerepel. Valószínűleg gyerekkoromban a hangzás szerinti írás elve alapján alakult úgy, hogy Kománként szerepelt, utólag a hivatalos nyilvántartással való összeegyeztethetőség érdekében kezdtem következetesen az ékezetmentes formát követni.

– Mi köze a költészetnek a fizikához és mik azok a fizikai versek?

– A cím színekdoché: a kötet része és kicsinyített mása egyszerre. Sűrített formában tartalmazza a versekre jellemző, ellenpontozó-kiegészítő dinamikát a konkrétumok tárgyi világa és az emberi élmény jelentésrétegei között. Gondolatvilágom és világertelmezési utam alapvető tulajdonsága a reáltudományok konkrét, objektív és a humántudományok elvont, szubjektív megközelítéseinek párbeszédbe állítása. Úgy gondolom, a költészet alapvetően persze a szubjektív élményből táplálkozik, ez az élmény viszont a külvilág fizikai folyamatainak levetülése tudatunk vásznára, a fizika pedig ezt a külvilágot és a levetülés folyamatát is tanulmá-

nyozza – ilyen értelemben bármilyen reflektív alkotás szükségszerűen dialógusban áll a fizika mint megismerési eszköz módszertanával.

– Kinek és miért írtad ezeket a verseket?

– A költészet, mint sok más művészet, tipikusan magányos műfaj. Az ember a külvilágtól eltávolodva magán dolgozik, magában utazik a nyelv segítségével. Aztán persze a mélyből visszatérve próbál mások számára is érvényes, érdekes, jelentőséggel bíró mondatokat megfogalmazni.

Koman Zsombor

Tényleges expedíciókról van szó, melyekről utazási naplók születnek az olvasó számára. Persze, az első számú és legkritikusabb olvasó jó esetben ugyancsak maga a szerző, másodsorban a közeli alkotótársak, mentorok, szerkesztők, majd végül a potenciális olvasók, érdeklődők végeláthatatlan tömege.

– Mi ad reményt a végeláthatatlan, tömeges olvasótáborra?

– Úgy értem, potenciálisan végeláthatatlan. Amúgy ennyire személyes élmény esetén, azt hiszem, már a felolvasásokon megjelenők száma is több, mint, ami megfelelően elmélyíthető, tudatosítható – így értendő a tömeg.

– Ki, mi a műsád?

– Nagyon sok helyzet, alkotás, személy, gondolat tud inspiráló lenni. Alapvetően két oldala van az inspirációnak: a nagyon erős szubjektív élmény és a munkához szükséges meditatív állapot. Az elsőt leginkább közeli személyek (szerelmek, családtagok, barátok), illetve művészeti alkotások (irodalom, filmek, múzeumi élmények) tudják kiváltani. A másodikhoz elengedhetetlen egyfélé kiüresedés, tétlenség, bolyongás, ami gyakran séta közben, ablakon kibámulva, utazás alatt következik be. Ráadásul nemcsak kezdeti ihletre van szükség, hanem kitartó munkára is, amihez megint másfajta motiváció szükséges. De végső soron azt hiszem, hogy a sokszínűség, sokoldalúság és az ezáltal felcsigázott kíváncsiság, ami közös forrása az alkotói energiának esetemben.

– Iblett önkifejezés vagy verejtékes munka a versírás számodra?

– Kezdő költőként azt gondoltam éveig, hogy az önkifejeződés, ihletett összefüggések, megfogalmazások papírra vetése jelenti a versírást. Később kiderült, hogy ezek sokkal inkább jegyzetek, magok, talált tárgyak, amikből idővel és munkával lehet eljutni valami olyasmihhez, amit ma versnek, ciklusnak, végül kötetnek neveznék. Míg eleinte elképzelhetetlennek tartottam, hogy bármit módosítsak egy lejegyzett szövegen, ma már írás közben is aktívan szerkesztem, formázom, variálok, újraírom a szöveget. Idővel az elsöre idegennek, már-már szentségtörésnek vélt utómunka szerves részévé vált az alkotói folyamatnak.

– Ha tananyag lennél, mit mondanának a magyartanárok, milyen stílusjegyek jellemzik a költészetet?

– Nem könnyű kérdés, nem is tudom, mennyire érdemes a saját stílust, személyes költői hangot ilyen értelemben értékelni. Azt hiszem, jó kiindulópontot biztosítanak mentorom, Lanczkor Gábor szavai, melyek kötetem hátoldalán is szerepelnek: „Az anyag belső súrlódását, részecskéik ütközését, a felület természetes vagy olykor nagyon is erőszakos kopását hallani ki Koman Zsombor verseiből – nem pusztán a szavak, de toldalékok, sőt a betűk szintjéig tudatos költészet ez, atomizált, újmisztikus líra, amely mégis képes szélsőségesen profánnak is hatni, röntgenfényben mutatva föl előttünk világát, mely miénk, az Olvasóké is.”

– Talán annyit tennék hozzá, hogy a verseket leginkább multimédiális szobrokként látom magam előtt. És ennek megfelelő befogadói munkát

is igényelnek: a végigolvasás nem feltétlen vezet el a megértéshez, sokkal inkább a meditáció, az ismétlés, a részletek közti összefüggések meglátása, a jelentésrétegek kibontása az, ami ilyen értelemben célravezető. Érdemes lehet más-más megvilágításban, különböző szövegekből, a térszerteágazó dimenzióinak vonatkozásában értékelni őket, nemcsak mondatokként, hanem képességükben, zeneiségükben is.

– Nem győzték hangsúlyozni nekünk a suliban, hogy a lírai én nem egyenlő a költővel. Milyen hasonlóságok és különbségek vannak közted és az általad megalkotott lírai én között?

– Nem gondolom, hogy kötetemben egyértelműen kirajzolódna egy egységes lírai én. Egyaránt megszólalnak benne nagyon személyes darabok is, de maszkok által tompított vagy a személytelen objektivitásból megszólaló hangok is fellelhetők. Előfordulnak ön- és külső referenciák, kulturális hivatkozások, ön- és külső mottók stb. Végül is a költő egy felderítő vagy kincskereső bányász, a versek pedig mindaz, amit a keresés eredményéből közölhetővé sikerül változtatni. Az alkotás folyamatát természetesen átítatja a szerző személyisége, viszont naiv lenne a végeredményt a szerző önarcképeként értelmezni, ahogy egy útleírás vagy egy drágakövel kirakott gyűrű sem a közreműködő személyek reprezentációja.

– Milyen létjogosultsága van a költészetnek 2022-ben?

– Számomra a költészet elmélyülés, szobrászat, melynek anyagát szavak, összefüggések és az idő adják. A gondosan megalkotott sorok magukban hordozzák a kellő intenzitást, és lehetőséget biztosítanak életérzések közvetítésére. A lírai világszemlélet képes szembesíteni a szubjektív élmény erejével. Felismerésként hasít belénk az intenzíven megélt pillanat ünnepi értéke az értelmetlen hajsza ellenpontjaként.

– Hogy fest a te amerikai álmod?

– Az életem nem igazán álmok mentén szerveződik (legyen az amerikai vagy másilyen). Alapvetően folyamatokban gondolkodom, alakulásban, fejlődésben, utazásban. Ilyen értelemben arra figyelek, hogy mi az, ami változik bennem, milyen impulzusok érnek, és azokból hogyan tudom építeni magam. Alapvetően ehhez nyitottságra van szükség, és úgy érzem, az elmozdulás, amit a kiköltözés jelentett, sok téglát szolgáltatott eddig, új módokon sikerült rálátnom magamra, a környezetemre, kapcsolataimra, viszonyulásomra. Ezek hatására erősödött bennem a vágy arra vonatkozóan, hogy mindazt, amit megélek, megtapasztalok, érzek és értékelek, másokkal is megoszt-hassam – talán ennek beteljesülése az álmod.

Ambrus-Moisza Melinda